

ŠIFRA
TEKMOVALKE/TEKMOVALCA

Selekcijsko tekmovanje s področja zgodovine za učenke in učence 8. in 9. razreda
osnovne šole

**VSAKDANJE ŽIVLJENJE V VISOKEM IN POZNEM SREDNJEM VEKU NA
SLOVENSKEM**

DRŽAVNA STOPNJA TEKMOVANJA

6. 3. 2025

Naloga	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9	10.
Možno št. točk	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Doseženo št. točk										

Draga tekmovalka, dragi tekmovalec!

V pripravi na letošnje tekmovanje s področja zgodovine si poglobil/poglobila in razširil/razširila znanje o vsakdanjem življenju v visokem in poznem srednjem veku na Slovenskem.

Naloge v pisnem preizkusu znanja pozorno preberi, razmisli in jih reši.

Piši z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Če se zmotiš, odgovor prečrtaj in napiši na novo.

Pisni preizkus znanja obsega 10 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežeš, je 50.

Čas reševanja je 60 minut.

Želimo ti veliko uspeha.

Državna tekmovalna komisija

1. naloga (5 točk)

5

Reši nalogo.

Eden izmed pomembnih simbolov srednjega veka in z njim povezanega plemstva so bili gradovi.

a) Navedi tri vrste oblasti, ki so bile povezane z gradom in njegovim zemljiškim gospodom. (1 točka)

b) Gradnja gradov je bila povezana s pravico, ki so si jo znotraj posameznih dežel pridobili deželni knezi. Kako se je imenovala omenjena pravica? (1 točka)

c) *Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi.* (1 točka)

Ob koncu srednjega veka je bilo na območju današnje Slovenije

A manj kot 100 gradov.

B 150 gradov.

C več kot 200 gradov.

č) Razloži, kaj je povzročilo, da so gradovi ob prehodu v novi vek postajali vse manj varno zatočišče za njihove prebivalce. (1 točka)

d) Zakaj so bili številni gradovi, med njimi tudi grad Turjak, ravno po letu 1511 obnovljeni oz. so dobili novo podobo? (1 točka)

2. naloga (5 točk)

5

Oglej si sliko in reši nalogo.

Grad je bil utrjeno bivališče in statusni simbol plemstva.

a) Palacij, stanovanjski del srednjeveškega gradu, je segal v višino vsaj ene ali dveh etaž. Kako so bile sprva posamezne etaže palacija dostopne in kako so povezanost etaž izpopolnili v poznem srednjem veku? (2 točki)

b) Na ustrezno zgradbo celjskega grajskega kompleksa s številko 1 označi palacij in s številko 2 bergfrid. (1 točka)

(Vir: Štih, P., Simoniti, V. in Vodopivec, P. (2016). *Slovenska zgodovina: od prazgodovinskih kultur do začetka 21. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, str. 163.)

c) Pojasni, čemu je služil bergfrid. (1 točka)

č) Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem povedi. (1 točka)

Glede na lego in strateški položaj gre v primeru Celjskega gradu za

A višinski tip gradu.

B nižinski tip gradu.

3. naloga (5 točk)

5

Oglej si sliko in reši nalogo.

Visok bivalni standard in estetsko dovršenost v visokem srednjem veku dokazujejo tudi pečnice.

(Vir: *Vitez, dama in zmaj: dediščina srednjeveških bojevnikov na Slovenskem* (2013). Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 10.)

a) Kaj so pečnice? (1 točka)

b) S katero plemiško družino je povezana upodobitev na pečnici? Pojasni svoj odgovor. (2 točki)

c) Na pečnici je upodobljen tudi zmaj. Kaj nam sporoča o tej rodbini? (1 točka)

č) S čim so ob koncu srednjega veka mojstri izpopolnili površino pečnic? (1 točka)

4. naloga (5 točk)

5

Reši nalogo.

Celjski grofje so bili najpomembnejša plemiška rodbina na današnjem slovenskem ozemlju, ki so tako kot ostali teritorialni zemljiški gospodje imeli svojo klientelo.

a) Pojasni pojem klientela v kontekstu poznega srednjega veka. (1 točka)

b) Katero klientelno razmerje je bilo v času celjskih grofov najštevilnejše in kako so običajno služili svojim celjskim gospodom? (2 točki)

c) Največji obseg celjske klientele je štel okoli 600 posameznikov. V katerem obdobju je bil obseg celjske klientele največji?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A V obdobju Žovneških.
- B V obdobju Friderika I.
- C V obdobju Hermana II.
- Č V obdobju Friderika II. in Ulrika II.

č) Kaj se je zgodilo s klientelo po smrti zadnjega celjskega grofa? (1 točka)

5. naloga (5 točk)

5

Oglej si sliko in reši nalogo.

Najznačilnejši srednjeveški bojevniki so bili vitezi.

a) Kdo je bil vitez glede na klientelno razmerje v času celjskih grofov?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Vitez je bil nesvoboden plemič iz vrst ministerialov, brez premoženja in izobrazbe, a z vojaškimi veščinami.
- B Vitez je bil vazal iz vrst nižjega plemstva, ki je moral služiti svojemu seniorju kot vojaški bojevniki, v zameno pa je od njega prejel fevd.
- C Vitez je bil visok vojaški uradnik, ki je skrbel za dvorno konjenico in vojaško opremo.

b) Kateri predmet je imel posebno mesto v obredu prejema naziva vitez? (1 točka)

c) Kateri naložbi sta vitezu predstavljali največje finančno breme? (1 točka)

č) V 14. in 15. stoletju sta se razvijali oborožitve in vojaška organizacija. S pomočjo slike pojasni novost v oborožitvi in novost v načinu bojevanja v poznem srednjem veku. (2 točki)

(Vir: Skupina vojakov iz 15. stoletja. Hrani: Narodni muzej Slovenije, risba Igor Rehar, predloga Tomaž Lazar in Tomaž Nabergoj.)

6. naloga (5 točk)

5

Oglej si sliko in reši nalogo.

V slovenskih muzejskih zbirkah se je ohranila ena sama popolna garnitura celopostavnega ploščnega oklepa iz 16. stoletja.

a) Poimenuj ustanovo, v kateri je oklep danes shranjen. (1 točka)

b) V čem se kaže mojstrstvo izdelovalca tega oklepa glede na dejstvo, da še niso poznali sodobne tehnologije in merilnih naprav? (1 točka)

(Vir: Lazar, T. (2017). *Jeklena koža izpod kladiva okleparskih mojstrov. Preteklost pod mikroskopom*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 107.)

c) Zakaj dani oklep bojnika ni opazno oviral pri gibanju? (1 točka)

č) Pred uveljavitvijo celopostavnih ploščnih oklepov so se v bojih uporabljali verižni oklepi. Zapiši prednost in slabost verižnega oklepa glede na njegovo uporabnost. (2 točki)

7. naloga (5 točk)

5

Oglej si slike in reši nalogo.

Dvorno-teritorialna uprava celjskih grofov je bilo osebje različnega družbeno-pravnega položaja, ki je skrbelo za nemoteno delovanje celjskega dvora in gospostva.

Slika 1

Slika 2

(Vir: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Hof%C3%A4mterspiel_-_Ungarn_-_IX_Marschalk.png, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/36/Hof%C3%A4mterspiel_-_Ungarn_-_X_Hofmeister.png)

a) Slike sta vzeti iz seta igralnih kart za priljubljeno igro dvornih uradnikov. Kako je dani igralni set kart povezan s celjskimi grofi? (1 točka)

b) Nekatere funkcije uradnikov so bile vezane na dvor, druge na celotno ozemlje celjskih grofov. Pojasni, v čem je bila glavna razlika med njimi. (1 točka)

c) Dani slike prikazujeta dve funkciji v dvorno-teritorialni upravi Celjanov. Poimenuj prikazani funkciji. (2 točki)

Slika 1: _____ Slika 2: _____

č) Opiši funkcijo uradnika na prvi sliki. (1 točka)

8. naloga (5 točk)

5

Oglej si zemljevid in reši nalogo.

Gutenwerd je doslej edina opuščena srednjeveška naselbina, ki so jo odkrili in izkopavali arheologi.

a) S pomočjo zemljevida (tlorisa) pojasni, kako je ime naselbine omogočilo določiti lokacijo Gutenwerda. (1 točka)

(Vir: Knific, T. in Nabergoj, T. (2016). *Srednjeveške zgodbe s stičišča svetov*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, str. 157.)

b) Gutenwerd je bil prvič omenjen kot trg v okviru gospostva freisinških škofov. H kateremu gradu je spadal?

Obkroži črko pred pravilnim odgovorom. (1 točka)

- A Stari grad Celje.
- B Mali grad nad Kamnikom.
- C Šalek pri Velenju.
- Č Grad Klevevž.

c) Navedi vzroka, ki sta prispevala k propadu Gutenwerda. (2 točki)

č) Razloži, na podlagi česa so arheologi ugotovili, da se je cerkev sv. Nikolaja kot edina stavba iz Gutenwerda uporabljala še desetletja kasneje, ko je trg že propadel. (1 točka)

9. naloga (5 točk)

5	
---	--

Oglej si sliko, preberi besedilo in reši nalogo.

Arheologi so z izkopavanji potrdili, da je bil Gutenwerd gospodarsko zelo razvito naselje.

a) S pomočjo besedila napiši tri gospodarske dejavnosti, s katerimi so se ukvarjali prebivalci srednjeveškega Gutenwerda. (1 točka)

»Najdenih je bilo še na tisoče odlomkov lončenih posod, raznovrstno orodje in predmeti za vsakdanjo uporabo iz različnih materialov, poleg gline predvsem iz kovine (železo, bron, medenina), pa tudi kamna, kosti, rogovine, stekla in usnja.«

(Vir: Nabergoj, T. (2024). Nekoč je bil Gutenwerd. V: *Zgodovina v šoli*. Let. 32, št. 2, str. 5.)

b) Na sliki so najdena raznovrstna orodja, ki so služila za proizvodnjo raznolikih predmetov. V kateri gospodarski dejavnosti so se uporabljala strgala in čemu so služila? (1 točka)

(Vir: Nabergoj, T. (2024). Nekoč je bil Gutenwerd. V: *Zgodovina v šoli*. Let. 32, št. 2, str. 9.)

c) Geografska lega Gutenwerda je tržanom omogočala veliko naravnih virov za gradnjo, prehrano in trgovino, nekatere surovine pa so pridobili ali kupili od drugod. Kje so tržani pridobivali surovino za izdelavo keramičnih predmetov? (1 točka)

č) Gutenwerd je imel eno najbolj produktivnih srednjeveških kovnic na današnjem slovenskem ozemlju, njegove srebrnike pa so našli tudi v depojih na Hrvaškem, Madžarskem in v Romuniji. Pojasni, kaj dokazujejo najdbe srebrnikov na teh območjih. (1 točka)

d) Zakaj so v gutenwerški kovnici kovali ravno srebrne breške pfenige? (1 točka)

10. naloga (5 točk)

5	
---	--

Spodnje trditve so povezane z vsakdanjim življenjem ljudi.

Če je trditev pravilna, obkroži DA, če trditev ni pravilna, obkroži NE.

Mnogi kmetje v slovenskem prostoru so delo na kmetiji združevali z nekmečkim gospodarstvom. DA NE

V Trstu ni bilo dovoljeno, da bi moški nad 15. letom starosti ob veselici povabil na ples dekle ali ženo. DA NE

Nepogrešljiva oprema popotnikov v srednjem veku so bile posode za vodo. DA NE

Igralne kocke so bile namenjene predvsem za igro otrok. DA NE

Romanska okna so na srednjeveških gradovih bila kvadratna in pregrajena s stebričem. DA NE